

Hattula. Hoppatöystö Pelkolan kylän

Luurilan talon maasta. Liihoet: 2 kappaletta ja

7 valokuvaa (trivisk. us. kopi.) A. Hackeman 1907 ja 1909.

Till Arkeologiska Kommissionen.

Den tjänsteresa, öfver hvilken underteknad intämnat med-
 följande räkning och "dagbok", har företogs af ett år 1906
 i närheten af Luuvilagård i Hattula socken gjordt fynd, som
 innehöll kufiska, anglosaxiska och tyska silfvermynt. Då
 ett besök af fyndstället, ehuru upptaget i fästetningen öfver
 sommarsens förrättningar, i somras icke medhunnits, hade lek-
 tor O. Alenius för statsarkeologen föreslagit att en undersök-
 ning af stället i fråga måtte företagas ännu i höst samt t. o. m.
 erbjudit sig att, om så erfordrades, med egna medel bekosta
 expeditionen till Luuvila. Med anledning af denna anmälan
 hade statsarkeologen uppdragit åt underteknad att i tjänstens
 vägnar utföra denna undersökning. Densamma påbörjades den
 7. och 8. oktober. Öfver gräfningsarnas resultat kommer jag
 inom kort att lämna en af kortor och fotografier åtföljd ut-
 förlig redagörelse till Arkeologiska Kommissionen, hvarför jag
 här endast vill framhålla att fynden bestodo i ett 40-tal ara-
 biska, tyska, anglosaxiska, böhmiska och byzantinska
 silfvermynt, några fragment af en silfverked, i hvilka en del
 af mynten varit upphängda, några hängmycken af silfver samt
 ett antal glaspärlor. Lektor Alenius, på hvars initiativ resan
 hade företagits, hade själf deltagit i densamma och jämt mig
 ledd och öfvervakat arbetena. Då resan och undersökningen
 i fråga af mig utförts i tjänstens vägnar, anhåller jag
 vördnadt att Arkeologiska Kommissionen ville insända
 reseräkningen till vederbörande ort. Helsingfors den
 20. november 1907.

Alfred Hackman.

Arkeol. Kone. $\frac{4}{91}$ 1910.

Silfverfyndet 20/1 1910.

Stfölger af tvänne kartor:
a) en situationskarta öfver fyndstället.
b) en kopia af en karta öfver Luurila från
1782.

Hattula.

Silfverfyndet från Luurila.

Sommaren 1906 hittade fogden Richard Tammi vid sikesgräfnings i en till Luurila gård hörande, på Renkosjärvis strand liggande lågländ äker i Pelkela by af af Hattula socken 3 arabiska, 1 obestämbart, 1 anglosachsiskt samt 5 tyska silfvermynt, ett fragmentariskt rundt hängsmycke af silfver och bitar af en annan sådan, hvilka han gaf åt skolelevon Carl Sundström från Marickamn. Denne sålde fyndet åt dåvarande provincialläkaren, numera medicinalrådet L. W. Fagerlund, som öfverstygde detsamma till Statens Historiska Museum, till hvars samlingar de blefvo inlösta den 4 juni 1907 för 10 Fmk. På initiativ af lektor O. Alcenius beordrades jag af statsarkeologen i oktober 1907 att anställa en undersökning på fyndstället för att rådde den möjligen ännu i jorden liggande resten af skatten. Lektor Alcenius medföljde på denna resa och deltog i gräfningsarbetena.

Luurila ligger i en afsides belägen trakt på den långsmala Renkosjöns sydvästra strand midt emot den på nordöstra stranden liggande Wuohiniemi byn¹ samt cirka 21 km (fägelvägen) SW om Tavastehus. Längs landsvägen utgör afståndet från staden till Wuohiniemi minst 25 km, hvartill kommer en 1 km rodd från byn till Luurila. Själva ~~hem~~ gården ligger på den södra sluttningen af en sandås, som fortsätter i SÖ-lig riktning af en rad kulliga holmar tvärs öfver sjön för att sedan på andra stranden åter fortlöpa flera mil i samma riktning, den s. k. Renko-åsen.

Åkern, där mynten hittades, ligger ungefär 150 m SÖ från gården på sjöns här mycket låga strand och har utan tvifvel föru

stätt under vatten. Mot S, d. v. s. mot landsidan, begränsas den af en ungefär 1,6 m hög afsats, oöfver hvilken ligger på oregelbundet stigande terräng en annan åker. Vid foten af denna afsats, som tydligen är en gammal strandvall, ligger fyndstället, på kartan betecknadt med a. Enligt af mig den 10 oktober 1907 utförd nivellering utgjorde en 5 m nedanom belägen punkts höjd öfver Renkojärvis yta endast 1,07 m, en 3 m S om fyndstället belägen punkt låg åter 1,28 m öfver sjön. Om sjön för 8 à 900 år sedan eller på den tid, då skatten efter de yngsta myntens vittnesbörd blef gömd, hade nått ända till den nyssnämnda, från den nuvarande stranden blott 66 m aflägsna strandvallen, måste mynten ha blifvit nersänkta i ~~de~~ vatten. Emellertid finnes det en omständighet, som talar för att gömstället redan då kan ha befunnit sig på land. Mellan detsamma och den nuvarande stranden befunn sig nämligen ännu för några år sedan en cirka 13 m bred låg sandvall, som synbarligen, äfven den, hade bildat en strandlinje (b). Densamma blef vid det redan nämnda dikesgräfningsarbetet år 1906 bortgräfd och utjämnad; endast dess nordvästra del blef kvarlämnad. Om denna strandlinje härstammar från tiden före fyndet eller om den har bildat sig senare, måste jag dock för min del lämna oafgjort. Området närmast omkring det af Tammi utpekade fyndstället blef af oss så noga undersökt, som omständigheterna ^{det} tillät. Den svarta feta matjorden var nämligen så fuktig, att det var så godt som omöjligt att sälla den. Den af våra arbetare genomgräfvda jorden breddes därför med ett par spadtag i gängen ut på en dörr, som hade hämtats till arbetsplatsen, samt genomletades på detta fasta underlag med knifvar och arkeologsleqvar. Den undersökta jorden uppkastades sedan i en hög för att sällas vid lämpligare tillfälle. Redan

under själva gräfvningen hittade våra arbetare i det 25-35 cm tjocka mullager, som låg öfver ett orördt lager af fin sand, några silfvermynt, silfverprydnader och glaspärlos. De lågo på mycket olika djup - några strax under ytan, andra ända till 30 cm djup - och hittades icke på ett ställe utan spridda öfver hela det undersökta området, hvars längd utgjorde 4,90-5,60 m och bredd 3,60-5 m. Förklaringen härfor får kanske sikas däri att föremölen, hvilka sannolikt hade legat på ett ställe, då och då jämte de fuktiga jordklimpar, i hvilka de lågo inbäddade, hade fastnat i plöjen och blifvit bortförda en kortare ~~och~~ eller längre bit, innan de åter lossnade och stannade i jorden. Då åkerdikena före 1906, eller så länge strandvallen icke stod kvar, hade varit dragne i riktning W-O och år 1906 blefvo omgräfvda i riktning S-N, hade naturligtvis också plöjen fört i bägge dessa riktningar. - Något flera mynt hittades vid försöken att sälla jorden samt i synnerhet vid jordens genomletande på den nyssnämnda örren. I allt hittades 13 hela och 2 fragmentariska arabiska silfvermynt, af hvilka några ännu voro försedda med en ögla, 2 byzantinska, 2 böhmiska, 8 anglosachsiska och 39 tyska silfvermynt. De hafva med undantag af de orientalska mynten blifvit bestämda af lektor Alenius och äro i storhet uppräknade i museets katalog under nr 4995. Det yngsta af dem är från senare hälften af 1030-talet. Dessutom hittades några fragmentariska hängmycken af silfver, delar af en silfverhalsetid, en karneol och 10 glaspärlos samt ett stycke flinta (jfr. St. H. M. 4995).

I början af januari 1908 begaf jag mig åter till Luuvila, äfven denna gång i sällskap med lektor Alenius. Jorden var nu något torrare och kunde, om ock med någon

svårighet, sällas. Vid sällning af det år 1907 uppkastade
mullupplaget hittades nu ytterligare några mynt och frag-
ment af silfversmycken. Från det tidigare undersökta omvä-
rta kantar gräfvdes ett stycke utåt i alla riktningar, tills
inga fynd vidare blefvo gjorda. Det silunda år 1907 och 1908
genomgräfvda området mäter cirka 8 m i N-S samt 9 m
i W-O.

Fynden utgjordes nu af fragment af runda hängsmycken af
silfver, en liten fågelfigur af silfverbleck, delar af samma
silfverked, af hvilken några fragment hade hittats vid den
föregående gräfningen, ett stycke läder med rester af ett
tunnat silfverbeslag, en täljd benbit, 2 karneolpärlor, 10
hela och 6 söndriga glaspärlor samt 13 arabiska, 2 byzantin-
ska, 1 anglosachsiska, 1 irländskt och 28 tyska silfver-
mynt (jfr. St. H. M. 5130: 1-19).

Trakten kring Renkojärvi, som i våra dagar är jämförelsevis gles
bebodd, har icke varit en fullkomlig ödemark i förhistorisk tid. Genom Renko-
joki stod den i förbindelse med Väna-vattendraget, hvars stränder och omgif-
ningar åtminstone under den yngre järnåldern voro väl bebyggda. Under
min vistelse på Luuvila fick jag kännedom om några fasta fornläm-
ningar i trakten, af hvilka jag var i tillfälle att besöka en del. Enligt
af mina arbetare, torparen Sakusti Lahti från Lahdenperä-torp, skulle
ett stenröse ("jätteläisten kinkas") ligga ungefär 4 km SW om Luuvila på
Haakkorpi till Leiniälä by hörande hemmans mark. - I Luuvila hemmans
skog såg jag cirka 1/2 km SW om gården två eller tre osäkra låga med mossor
och buskar öfver vuxna rösen. De lågo dels på sluttningen, dels vid foten af ett par
obetydliga höjder. - Ungefär 1 km N/W om Luuvila samt 250 steg N om
Lahdenperä till Leiniälä by hörande och under Walka Korpi bruk lydande torp
och cirka 100 m från Renkojärvis strand ligger ett gräsbevuxet jordblandadt
röse. Det mäter ungefär 6 steg i genomskärning och är uppkastadt af små
stenar af en bängart, hvilken enligt torparen Lahti icke förekommer i närheten
men väl på andra sidan sjön. Stoppen finnes en liten grop. Helningför
i maj 1909.

Alfred Hackman.

Renkjärvis strand vid Luirila i Hattula socken, x platsen
för silfverfyndet St. H. M. inv. 4995; 5130. A. Hakinen 1907.

pl. 2955-57.

Lektor O. Alenius och doktor A. Hackmans gräfnings-
sen för silfverskatten vid Luvvils i Hattula socken (oktober 1907). Stak-
grunden Renkajärvi A. Hackman 1907.

Lurila hemman i Hattula socken, sett från SÖ; x platsen för silverfyndet
(jfr. inv. 4995; 5130). A. Hakman 1907.

Laurila hemmen; Hattula sin, sett från 50; x platin för silfverfyndel
(fr. inv. 4995; 5130). A. Hakman 1907.

Reukejärvis strand vid Suurila (till höger); × platsen
för silfverfyndet.

2955-56-57

Haarua.

Grävningar på fyndorten för ett silverfynd på Haarua. ^{nr. 2960.}

Undersökning av fyndstället vid Haarua (silverfynd) ^{nr. 2961.}

Fot. A. Hakkarinen 1908.

Hattula, Pelkola by, Suurila.

1. Suurila hemman sett från SO; 2911.2913.
x platsen för silverfyndet.

2. Grävningarna på fyndplatsen (oktober 1907) 2912
(x lektor O. Alenius). I bakgrunden Penkojärvi.

3. Syndplatsen vid Suurila sedd från N W. ²⁹⁵⁹

4. Syndplatsen vid Suurila sedd från N W. ²⁹⁵⁸

LÖYTÖPAIKKA

LUURILAN TALON MAALLA, HATTULAN

PITÄJÄN DELKOLAN KYLÄÄ.

a. NOPEALÖYDÖN KOHTA.

b. ENTINEN RANTAVALLI.

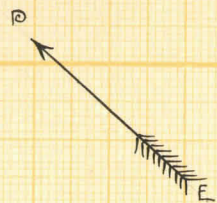
//// V. 1907 TUTKITTU ALA.

≡ V. 1908 TUTKITTU ALA.

KARTOITTI LOKAKUUSSA 1907 ja

TOUKOKUUSSA 1908

A. HACKMAN.

RENKO JÄRVI.

PELTO.

LASKU-OJA.

ASUINRAKENNUS

VOUTI TAMMEN TUPA.

Sauna

LUURILAN TALO.

AITA V. 1907; POISTETTU V. 1908

Kivi

Koivu

+3.44

13
+0.24

15
+0.19

15
+0.70

10
+1.07

+1.90

+2.74

+2.355

+2.19

+1.64

+0

+0.005

+2.045

+1.64

+3.025

+2.355

+1.64

+2.19

+1.90

+2.74

+2.355

+2.19

+1.64

+0.24

+0.19

+0

Charta

öfver

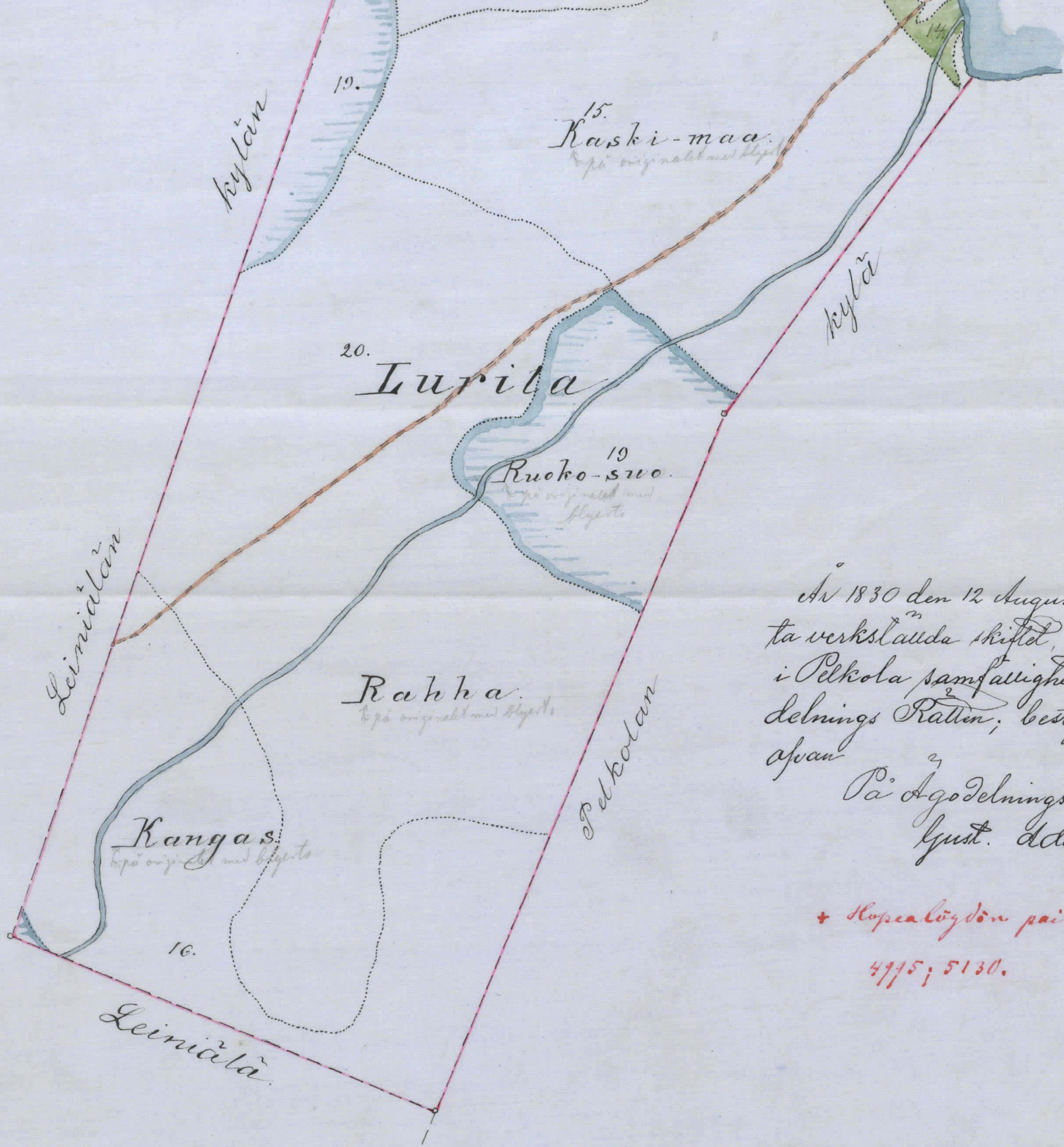
en del af Hattula och Lohijervi byars yttersta hemskog emot Tammela
socken belägen i Tavastehus län, Säxmäki härad och Hattula pastorat
afpattad dels år 1781 och 1782 af P. Kiellmans

Sisättää Luurilan talon maat Pelkolankylässä

Utteen oikeaksi todistaa. Hämeenlinnasjälää-
nimäärmittauskonttorissa 11. Joulukuuta 1803.

N. J. Grewin

15.
Kaski-maa.
på original med flygts

20.
Turita

19
Ruoko-suo.
på original med flygts

Rahka.
på original med flygts

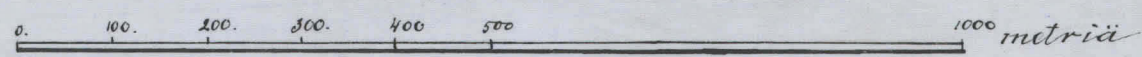
Kangas.
på original med flygts

16.

Å 1830 den 12 Augusti är det i denna skar-
ta verkslända skiftet, emellan bya delägarna
i Pelkola samfundighet fastställt af Ägo-
delnings Rätten; bestyrket. Nihattula som
öfver
På Ägodelnings Rättens vägnar
lyst. Adolf Bläfield

+ Skupa löyden paikka, vrt V.H. N. nr 488/
4975; 5130.

Mittakaava:

1:8000.

